

ÅRSBOK 2011

sst

Nämnden för
Statligt Stöd till Trossamfund

ÅRSBOK 2011

Nämnden för
Statligt Stöd till Trossamfund

Nämnden för statligt stöd till trossamfund

Postadress (t o m juli 2011)	172 99 Sundbyberg
Postadress fr o m aug 2011 finns på www.sst.a.se	
Besöksadress (t o m juli 2011)	Ekumeniska Centret Starrbäcksgatan 11 Sundbyberg
Besöksadress (fr o m augusti 2011)	Ekumeniska Centret Gustavslundsvägen 12 167 51 Bromma (vid Alviks torg)
Telefon	08-453 68 70
Fax	08-453 68 29
E-post	info@sst.a.se
Webbsida	www.sst.a.se
Plusgiro	95 78 06-3
Organisationsnummer	202100-5141

Redaktör: Peter Carlsson

Layout: Peter Carlsson

Tryck: Markaryds grafiska, 2011

© Copyright 2011 Nämnden för statligt stöd till trossamfund

Innehållsförteckning

Kontaktuppgifter till SST:s kansli	4
SST - en myndighet som utvecklas <i>Inledning av Åke Göransson</i>	5
”Religiösa perspektiv behövs i samhället” <i>Intervju med Stefan Attefall, minister för trossamfundsfrågor</i>	7
Svårt och spännande - trossamfundens medverkan i lokal krisberedskap <i>Intervju med Gunnar Sandberg, konsulent för krisberedskap</i>	10
Samverkan eller isolering? Svenska muslimska församlingar <i>Artikel av professorerna Klas Borell och Arne Gerdner</i>	13
Pastor på interreligiös arena <i>Om interreligiös dialog i skjutningarnas Malmö</i>	17
Dyrt och sent men mycket efterlängtat <i>Om syrisk-ortodoxt kyrkbygge i Bergsjön</i>	19
Utbetalda statsbidrag 2010	21
Statistiska uppgifter	24
Adresser till SST:s nämnd	26

Kontaktuppgifter

Postadress (t o m juli 2011)

172 99 Sundbyberg

Postadress fr o m aug 2011 finns på www.sst.a.se

Besöksadress (t o m juli 2011)

Ekumeniska Centret
Starrbäcksgatan 11
Sundbyberg

Besöksadress (fr o m augusti 2011)

Ekumeniska Centret
Gustavslundsvägen 12
167 51 Bromma
(vid Alviks torg)

Telefon

08-453 68 70

Fax

08-453 68 29

E-post

info@sst.a.se

Generalsekreterare

Åke Göransson, tel: 08-453 68 71

E-post: ake.goransson@sst.a.se

Biträdande sekreterare

Sven-Eric Andersson, tel: 08-453 68 72

E-post: sven-eric.andersson@sst.a.se

Assistent

Ingmarie Kaan, tel: 08-453 68 73

E-post: ingmarie.kaan@sst.a.se

Assistent

Inger Carnbo, tel: 08-453 68 74

E-post: inger.carnbo@sst.a.se

Konsulent för krisberedskap

Gunnar Sandberg, tel: 08-453 68 75

E-post: gunnar.sandberg@sst.a.se

SST – en myndighet som utvecklas

Det statliga stödet till vissa trossamfund beslutades av riksdagen 1971. I år är det alltså 40-års jubileum för stödet. Ett annat jubileum som också infaller i år är 60-årsjubileet av 1951 års religionsfrihetslagstiftning. Två jubileer som har och borde ha med varandra att göra. Båda handlar om att trossamfunden skall ha jämlika villkor, kunna mötas så att säga i ögonhöjd med varandra och att staten ska se till individens grundläggande behov i samhället, också de religiösa.

Också andra statliga stöd jubilerar i år eller nästa år. 1971 infördes pressstödet och 1972 partistödet. Två andra viktiga stöd i svensk demokrati och i utvecklingen av det demokratiska samtalet.

Från början fanns Sveriges Frikyrkoråds samarbetsnämnd för att fördela statsbidraget, senare Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund. Nämnden för statligt stöd till trossamfund, SST, blev i och med stat-kyrkareformen år 2000 fullt ut en statlig nämndmyndighet under rege-ringskansliet, i dag socialdepartementet och bostads- och civilminister Stefan Attefall. Att det statliga stödet till trossamfund utanför Svenska kyrkan skulle finnas kvar i nuvarande form är en del av stat-kyrkareformen.

I myndighetens nämnd sitter nio ledamöter med lika många ersättare utsedda av regeringen. I anslutning till nämnden finns ett råd för samråd mellan nämnden och trossamfunden i frågor som rör nämndens arbete. Rådet består av representanter för de trossamfund och samverksansorganisationer som är berättigade till statsbidrag. Det är också rådet som till regeringen nominerar ledamöter och ersättare i nämnden.

SST:s kansli är förlagt till Ekumeniska centret i Sundbyberg, ett center med ett 10-tal ekumeniska organisationer, bland dem Sveriges Kristna Råd. Till hösten 2011 flyttar Ekumeniska centret och SST till Alviks Torg.

SST:s uppgifter

År 2007 beslutade regeringen att SST skulle byta namn från Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund till Nämnden för Statligt Stöd till Trossamfund. Anledningen var att myndighetens uppgift skall vara att ge stöd och stöd är mer än statsbidrag.

Idag kan vi indela SST:s arbete i fem uppgifter:

1 Förmedla statsbidrag

Idag fördelar SST statsbidrag till 41 trossamfund, sammanlagt 50 miljoner kronor. Svenska kyrkan får inte statsbidrag genom SST utan får sitt ekonomiska

stöd genom att man inte betalar för kyrkoavgiftsuppbörden. Detta motsvarar ungefär 115 miljoner kronor. SST fördelar tre typer av statsbidrag: organisationsbidrag, verksamhetsbidrag och projektbidrag. Detta regleras i lagen om stöd till trossamfund (SFS 1999:932) och regeringens förordning om statsbidrag till trossamfund (1999:974 och 2007:1192).

2 Ge allmänt stöd till trossamfund

I och med namnändringen 2007 blev det tydligt att stöd är mer än pengar och att många samfund, främst samfund som nyligen etablerat sig i Sverige, behöver stöd i att orientera sig i det svenska samhället och gentemot den svenska staten.

3 Samordna samfundens roll i krisberedskapssamordning

Sedan 2007 har SST en tjänst för att arbeta med samfundens roll i krisberedskapsarbetet. Detta gör SST, förutom tillsammans med samfunden, också med bland annat MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap), kommuner och länsstyrelser.

4 Vara ett dialogorg

I regeringsskrivelsen 2009/10:106 om "Dialog om samhällets värdegrund" står det att "Genom samverkan mellan SST och trossamfunden behandlas angelägena frågeställningar kring bland annat värderingar, respekt och tolerans". Detta är och måste vara en kontinuerlig dialog byggd på respekt och ömsesidighet.

5 Expertorgan

I budgetpropositionen 2010/11 skriver regeringen att: "Den ökade efterfrågan på kunskap om trossamfunden och deras verksamhet och villkor i olika sammanhang har även inneburit att SST i fortsatt stor omfattning varit remissinstans när det gäller till exempel utredningsförslag **men även som expert när det gäller allmänna trossamfunds- och religionsfrågor och projekt.**" Den text i citatet som är markerad med fet stil är ny jämfört med tidigare skrivningar.

Om man har 40 års, 10 års eller 1 års perspektiv på SST och dess verksamhet så kan man i vilket fall som helst säga att det är en myndighet som utvecklas.

Åke Göransson
Generalsekreterare

För den som vill ha mer information om myndighetens styrdokument, vilka bidrag som fördelas, årsredovisningen för 2010, vad SST har arbetat med under föregående år m.m., gå in på SST:s hemsida: www.sst.a.se

”Religiösa perspektiv behövs i samhället”

En februarieftermiddag 2011 i Stockholm innebär snöiga trottoarer och ett par grader kallt. Inne på socialdepartementet, vid hissarna på den våning där Stefan Attefall och hans medarbetare håller till, står en massa flyttkartonger. En departementsenhet från något av kvarteren intill håller på flytta in på samma våning.

Stefan Attefall, civil- och bostadsminister med ansvar även för trossamfundsfrågorna, tar emot tillsammans med en pressassistent. Och får ministern råda, låter det som om trossamfunden går en ljus framtid till mötes:

- Det kanske viktigaste argumentet för att det är rimligt att höja statsbidragen till trossamfunden är att det inte höjts på väldigt länge, säger han.

Bidrag och avdrag

På enheten är man, när intervjun görs, inne i en analysfas inför budgetarbetet.

Mycket kan naturligtvis hända på vägen;

först inom Socialdepartementet och därefter i ”konkurrensen” med alla de andra departementen; men Stefan Attefalls viljeinriktning – att det statliga stödet bör höjas – går inte att tvivla på. Han talar om generella bidrag, om bidrag till lokaler, om Sjukhuskyrkan. Men han önskar också att den avdragsrätt för gåvor som införts när det gäller biståndsorganisationer ska kunna utökas till att gälla även för gåvor till andra ideella organisationer, som till exempel trossamfunden.

- När det gäller lokaler ser vi definitivt ett behov, säger Stefan Attefall, och exemplifierar med att nämna en kaldeisk församling i Södertälje.

Där har kriget i Irak lett till att församlingen vuxit kraftigt under några år och lokalbehovet är stort. Ett statligt stöd till byggnation eller anskaffning av lokaler skulle förstås betyda väldigt mycket.

Stefan Attefall anser att lokaler för trossamfunden är en viktig faktor för förbättrad integration. Det är viktigt när man kommer till ett nytt land att ha platser och sammanhang där man känner sig hemma och trygg, för att orka med alla de nyheter och utmaningar man möter i skolor, arbetsplatser, grannskap och på andra ställen i samhället. Han jämför med Svenska kyrkans

Bild: Johan Ödmann

Stefan Attefall, minister med ansvar för trossamfundsfrågorna

utlandsförsamlingar och hur viktiga de blir ”även för andra svenskar än de vanliga religiösa” när man befinner sig utomlands.

Några veckor innan intervjutillfället har Stefan Attefall debatterat med en Sverigedemokratisk riksdagsledamot om utländsk finansiering av moskébyggen i Sverige. Även om ministern i debatten var tydlig med att den svenska regeringen vare sig vill eller kan hindra att pengar från utlandet används för att bidra till lokaler för trossamfund i Sverige, är det uppenbart att han tycker att en möjlighet till ett statligt lokalbidrag vore värdefullt. Men det tycks handla om något av en balansgång.

- Om det blir ett lokalbidrag, ska det vara till för att stödja, inte för att styra trossamfunden till att vara något annat än de annars skulle ha varit, säger han.

Han ser det som en viktig uppgift i sin roll som minister för trossamfundsfrågorna att värna det öppna och mångfaldiga.

- Jag tror på stor mångfald, utifrån vissa grundläggande värderingar, säger han.

Kunskapsbehov

Människor i Sverige är toleranta inför mångfald, tycker ministern, och bekänner sig ofta till tolerans. Men hos många är toleransen lite villkorad, det får inte vara för stora skillnader.

- Ofta finns det en öppenhet inför val av livsstil, vi vill låta människor tycka och tro som de vill, men du måste ”bete dig som en svensk”, säger han, men kanske är den här begränsningen på väg att luckras upp.

Här ser Stefan Attefall en stor utmaning, dels bland hans kollegor i den politiska världen, men också bland människor i allmänhet i Sverige. Kunskapsperna om religion måste bli större. Inte minst de nya svenskar som låter ”det inre livet” tydligt påverka det yttre gör att behovet av kunskap och förståelse ökar. Och här ser han en viktig funktion för SST. När jag testar honom emot det som står om SST i budgetpropositionen 2010/10 – att myndigheten fungerar ”som expert när det gäller allmänna trossamfunds- och religionsfrågor” – tycks han instämma helt.

- Det där går att utveckla, att kunna fråga SST-kansliet om råd i de här frågorna. Tyvärr är det inte självklart att politiker och tjänstemän har tillräcklig kunskap, säger han.

När relationerna mellan staten och Svenska kyrkan förändrades vid millennieskiftet, försvann också mycket av den ”samfundskunskap” som fanns inom regeringskansliet tidigare. Men inom SST-kansliet finns mycket kunskap samlad, menar Stefan Attefall.

- Det är en liten myndighet, men där finns väldigt kompetenta och engagerade personer, säger han.

Religionens perspektiv en rikedom

I riksdagen har under senare funnits röster som velat minska ytterligare på stödet till trossamfunden, kanske till och med ta bort det helt. Trossamfunden försöker ofta motivera stödet med att beskriva positiva och goda saker man gör, men "trossamfundsministern" verkar se lite djupare.

- De religiösa perspektiven behövs i samhället, säger han, någon behöver lyfta fram icke-materiella perspektiv och säga att pengar inte är allt. Livet blir fattigare om ingen visar att det finns andra drivkrafter än ekonomin.

Peter Carlsson

Svårt och spännande – trossamfundens medverkan i lokal krisberedskap

Våren 2006 började Gunnar Sandberg sitt arbete som konsulent för krisberedskap på SST. Om ett par månader går han i pension och det börjar bli dags att sammanfatta de fem åren. Han beskriver det som ska ske fram till pensionsdagen.

- Jag ska summera erfarenheterna och formulera något kring religionen som samlade kraft.

Uppdraget från Kulturdepartementet 2006 (som då hade ansvaret för trossamfundsfrågorna och SST) kan formuleras i frågeform: Hur ska trossamfunden samverka lokalt i krisberedskapen och hur ska samspelet utformas med kommunernas krisberedskap. Gunnar Sandberg och SST valde att först inrikta sig på tre större städer; Linköping, Västerås och Örebro. Arbetet har gett mängder av intryck, mycket har varit positivt och spännande, men Gunnar har också stött på en hel del svårigheter på vägen.

- Det är väldigt långa processer och lokalt är det oftast ingen som skjuter på, det här är inte högt prioriterat av någon, säger han. Det finns inget driv från samfundens församlingar heller, av praktiska skäl och brist på resurser.

Svenska kyrkan har en given roll historiskt och även nu som engagerad part i krisberedskapen. Men i lokalsamhället finns många olika trossamfund, som har erfarenheter och resurser som bör tas tillvara. Frågan är hur man ska gå tillväga.

Tre modeller

Gunnar berättar om olika arbetsmodeller som förekommer lokalt för kontakterna med andra trossamfund än Svenska kyrkan. En modell kallar han "Ekumeniska råd+". I ekumeniska råd ingår enbart kristna församlingar (och på en del platser inte ens alla dessa) och "+" står för den kontakt rådet måste hålla med församlingar och grupper inom trossamfunden som inte finns med i det ekumeniska rådet. Västerås är en plats där det ekumeniska rådets arbetsordning innehåller en skrivning om att rådet ska samordna de kristna trossamfundens medverkan i krisberedskapen. Här är det kommunens krisberedskapsansvarige som håller kontakt med de muslimska församlingarna.

En andra modell utgår från de interreligiösa dialoggrupper som finns på många platser. Ofta är det präster, pastorer, imamer och rabbiner som möts, ibland deltar också intresserade lekmän.

- Det här är grupper som kan vara nätverk där man lär känna varandra och som kan bli viktiga i krisberedskapen, säger Gunnar Sandberg. De här grup-

perna diskuterar oftast inte lärofrågor, utan närmar sig olika sociala frågor i lokalsamhället som oron för ungdomarnas framtid, rasistiska spänningar i skolmiljön eller omsorgen om gamla.

Ytterligare en modell går ut på att Svenska kyrkan kartlägger och sköter samverkan med de övriga trossamfunden. Svenska kyrkans församlingar är inte skyldiga att hjälpa kommunen med detta, men ofta har de god lokalkännedom och är villiga att ställa upp. På många platser motsvarar detta också vad kommunen helst vill. Men det är förstas viktigt att den svenskkyrkliga församlingen har grundinställningen att man vill ta vara på och använda de andra samfundens resurser.

De här tre modellerna har Gunnar mött på olika platser. Ibland blir det en fjärde modell: kommunen eller länsstyrelsen tar på sig att då och då årligen samla trossamfunden till information. Det blir någon slags basnivå för att hålla kontakt med hela bredden av trossamfund som vill vara med.

Svårigheterna

Ett problem som återkommit i många av de kommuner Gunnar besökt eller haft kontakt med under SST-åren är att personer byter jobb. Om den kommunalt ansvarige lämnar sin tjänst medför det ofta stillestånd eller till och med steg tillbaka i processen att få med fler församlingar.

En annan svårighet består i att de övriga (det vill säga de som inte tillhör Svenska kyrkan) församlingarnas representanter har problem med att avsätta den tid som behövs. I princip vill man, men praktiskt är det svårt. Såväl katolska som ortodoxa och muslimska församlingar skickar gärna någon lekman med passande yrkesbakgrund till något inledande möte. Ofta är det sedan svårt med möjligheterna för dem att följa upp och fortsätta delta.

Gunnar Sandberg menar att behovet av en fungerande krisberedskap med förankring i en större bredd av trossamfund kommer att öka.

- Det måste klarna för fler att det finns många religioner i Sverige och inom många religioner flera riktningar och att "samhället" måste förhålla sig till det och förbereda sig för framtida kriser, säger han.

...och det spännande

Det finns en viss tröghet i att inkludera samfund utanför Svenska kyrkan i många kommuner och många krisberedskapsansvariga känner sig villrådiga och okunniga. Parallellt med villrådigheten finns ändå på många platser en "efterfrågan".

Hoppet står till de (i vissa fall små) frön som finns på alla de orter Gunnar besökt sedan 2006. Det finns eldsjälur och på sina håll finns det spirande inter-

religiösa fora. Och han ser så mycket som bredden av religioner skulle kunna bidra med i det lokala krisberedskapsarbetet.

- Gudstjänst- och bönelokaler kan vara en stor tillgång som rum för sorgeshögtider och minnesmanifestationer. Andra församlingslokaler är ofta väldigt lämpliga som samlingspunkter för stöd och information till drabbade och anhöriga. Och så finns ju aktiva medlemmar som kan ge praktiskt och materiellt stöd, säger han.

Religion och konflikt

När Gazakriget utbröt 2009 kallade Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) till nationella möten med trossamfunden. Det gällde verkningarna i Sverige och risken för att konflikten mellan Israel och arabvärlden skulle sprida sig till svenska stadsdelar. Det fanns tecken på detta. I december 2010 hölls ytterligare två träffar, utifrån Malmöskjutningarna på invandrare och bomberna i julhandeln i Stockholm.

Dessa träffar handlade om spänningsfältet religion och konflikt. Men träffarna skedde utifrån perspektivet att religiösa företrädare ville hålla samman i en hotande samhällskris, mot misstro och utpekande av syndabockar. MSB samlade företrädare för krisberedskapen på detta område: polisledning, Säpo, länsstyrelse och MSB:s egen expertis. Och så bidrog trossamfunden med sina representanter. Det visade sig att samfundens kontaktnät, inte minst internationellt, var viktiga för att hålla samman och skapa tillit i ett omskakat samhälle.

Peter Carlsson

Samverkan eller isolering? Svenska muslimska församlingar

Islam i Sverige framställs ofta som en enda, enhetlig rörelse. Inget kan vara mera felaktigt. Inom svensk islam finns ingen heltäckande hierarki. Många muslimska församlingar i Sverige ingår visserligen i olika nationella organisationer, men är trots det alltid självstyrande. Islam är, åtminstone väsentligen, en lokal rörelse. Men islam i Sverige är inte bara en decentraliserad rörelse. Det är också en oenhetlig rörelse.

Svenska muslimska församlingar är till exempel oftast mångetniska; bara en femtedel av församlingarna samlar medlemmar från endast en etnisk grupp (Borell & Gerdner, 2010a). Det innebär att det stora flertalet muslimska församlingar inte bara står inför utmaningen att hantera de omfattande religiösa meningsskillnader som finns inom islam, utan också språkliga, kulturella och politiska skillnader.

I Sverige finns sedan länge en stark betoning på samverkan mellan offentlig och ideell sektor. De ideella organisationerna – det må vara religiösa samfund, idrottsrörelser eller bildningsorganisationer – försöker, samtidigt som de värnar sitt oberoende, upprätta nära kontakter med den offentliga sektorn för att mera effektivt verka för sina intressen. Men, blir då frågan, förmår de nya decentraliserade och oenhetliga muslimska organisationerna att samverka med staten och kommunerna i syftet att ta tillvara sina intressen?

En ännu mer grundläggande fråga handlar naturligtvis om huruvida muslimska församlingar verkligen *vill* samverka. I den allmänna debatten om islam i Sverige hävdas ibland att muslimska organisationer medvetet söker isolera nya svenskar från det omgivande samhället.

Avsikten med forskningsprojektet *Svenska muslimska församlingar* har varit att belysa frågor av det slaget, bland annat med hjälp av den första statistiskt representativa studien av muslimska lokalförsamlingar i Europa.

Samverkansmönster

Så gott som alla moskéer och muslimska bönelokaler i Sverige är öppna också för icke-muslimska besökare och det är vanligt att församlingarna tar emot studiebesök: 64 procent av de intervjuade församlingarna uppger att de tagit emot besökande skolklasser och 30 procent av dem har genomfört olika typer av ”öppet hus”-arrangemang för allmänheten.

De nya muslimska församlingarna är också i växande utsträckning parter i de etablerade former som finns för lokal samverkan mellan frivilligorganisationer och kommunerna. Närmare hälften av församlingarna är representerade i

lokala samrådsorgan och mer än 20 procent av församlingarna uppger att de har någon form av samverkan med den kommunala socialtjänsten. Det är också relativt vanligt att de muslimska församlingarna har kontakter med lokalpolitiker: 47 procent uppger att de bjudit in representanter för olika politiska partier.

I likhet med andra ideella aktörer i Sverige söker de samverkanspartner också inom den egna ideella sektorn: hyresgästföreningar, kvinnojourer, nykterhets- och bildningsrörelser samt med andra religiösa samfund. En tredjedel av församlingarna deltar dessutom i samarbetsorgan för olika religiösa samfund och många fler församlingar förklarar att de skulle ställa sig positiva till sådan samverkan om möjligheterna bara erbjöds.

Många muslimska församlingar deltar alltså i lokal samverkan av olika slag och 84 procent av organisationsföreträdarna bedömer att det finns ett värde i att bygga upp samarbetsformer med grupper och institutioner i det omgivande samhället (Borell m.fl., 2011).

Samtidigt är det naturligtvis viktigt att inte ge en överförenklad bild. Islam i Sverige är en komplicerad och motsägelsefull mosaik. Här finns såväl tendenser till öppenhet och samverkan som tendenser till slutenhet och extremism. Det finns dessutom nätverk som står för långtgående krav på religiös renhet, strömningar som försvårar arbetet att bryta segregation och utanförskap.

Svenska muslimska församlingar står dock väsentligen för öppenhet och samverkan. Undersökning visar dessutom att församlingarna, snarare än att själva representera en isolationspolitik, ibland blir *måltavlor* för grupper som verkligen står för en sådan politik. Närmare 40 procent av de svenska muslimska församlingarna har utsatts för kriminella angrepp: vandalisering, hot och, i enstaka fall, fysiskt våld riktat mot imamer och församlingsmedlemmar (Borell & Gerdner, 2010b). Det handlar om antimuslimska hatbrott, utförda av rasistiska grupper, men *också* om brott utförda av extrema islamister, extremister som betraktar församlingarna som sina svurna fiender.

Inre och yttre samverkansfaktorer

Öppenhet och strävan till samarbete är alltså det dominerande draget bland svenska muslimska församlingar. Men vilka interna egenskaper hos en församling påverkar graden av öppenhet och samarbetsinriktning? Församlingarnas religiösa inriktning tycks inte spela någon roll; det finns i just dessa avseenden till exempel inga skillnader mellan islams båda huvudriktningar, sunni- och shi'a. Däremot tycks församlingars etniska sammansättning ha betydelse. Ju fler etniska grupper i en församling, desto mera öppenhet och samarbetsinriktning. Det innebär, kort sagt, att öppenheten inför olika religiösa traditioner inom islam, som är förutsättningen för en mångetnisk församling, motsvaras av större öppenhet gentemot samhället och en starkare betoning på samverkan med an-

dra organisationer och institutioner (Borell et al., 2011). De svenska muslimska församlingar som bedriver det mest omfattande frivilliga sociala arbetet är också mest öppna och mest inriktade på samarbete med andra organisationer och institutioner. Socialt arbete tycks helt enkelt skapa starka band till andra delar av samhället (Borell & Gerdner, 2011a, 2011b).

Men det är naturligtvis inte bara församlingarnas inre egenskaper som påverkar deras villighet att samverka. För samverkan krävs två parter och omgivningsförhållanden av olika slag kan gynna eller missgynna samverkan. Men vilka yttre förhållanden har betydelse för samverkan?

En grundläggande förutsättning för samverkan handlar om de fast etablerade samverkansmönster som sedan länge utvecklats i Sverige. För svensk islam skapar detta möjligheter, särskilt på lokal nivå; det finns redan etablerade former för samverkan som församlingarna kan ta i bruk (Borell m.fl., 2011).

Det visar sig också att församlingars samverkan har samband med kommunernas socioekonomiska förhållanden. Samarbetet är mindre omfattande i stora och rika kommuner och mer omfattande i små och socioekonomiskt mer drabbade kommuner. De muslimska församlingarnas kontakter med olika offentliga kommunala verksamheter, men också med andra ideella organisationer, underlättas förmodligen i småkommuner och det finns samtidigt också större anledning att samarbeta då det finns mer omfattande sociala problem att samarbeta runt.

Stöd och motstånd

Ett överraskande resultat är att ju mer fientlighet och motstånd församlingarna mött lokalt, desto mer samverkar de med andra aktörer och desto mera upplever församlingarna att de får stöd från lokalsamhället. Men hur kan motstånd ge upphov till stöd?

Förklaringen är följande. När församlingar utsatts för fientlighet, till exempel genom aggressiva insändare eller genom vandalisering, tycks detta haft en mobiliserande effekt. Organisationer och enskilda i lokalsamhället, som vill stödja muslimers rätt att fritt få utöva sin religiösa tro, aktiveras. När dessa motkrafter blir synliga har det varit möjligt för församlingarna att identifiera allierade och utveckla samverkan med nya parter (Borell & Gerdner, 2010b).

Trots svårigheter och motstånd menar en majoritet av företrädarna för de svenska muslimska församlingarna att de *oftast* möts av respekt, *oftast* möts av god vilja. Men framtiden är inte given. Valet 2010 var ett genombrott för en för Sverige ny typ av främlingsfientlighet med tydliga islamfientliga inslag. Det är rimligt att tolka en del av de antiislamiska rösterna som uttryck för den rädsla som föds av osäkerheten inför det okända. Myter som sprids i brist på kunskap får därför kraft. Att på ett sakligt sätt belysa de muslimska församlingarnas

verksamheter är väsentligt för att motverka de fördomar sådan främlingsfientlighet tar i bruk.

Klas Borell, professor i sociologi, Mittuniversitet
Arne Gerdner, professor i socialt arbete, Jönköpings högskola

Litteratur

Borell, K., Gerdner, A., Sällström, A., Nordlander, J. & Lundkvist, E. 2011. *Muslimska församlingar i lokalsamhället: Samverkan eller isolering? Socialvetenskaplig Tidskrift (under tryckning)*

Borell, K. och Gerdner, A. 2011a. *Frivilligt socialt arbete i svenska muslimska församlingar: Tradition, organisation, integration. Socionomens Forsknings-supplement 29: 34–43.*

Borell, K. & Gerdner, A. 2011b. *Hidden Voluntary Social Work: A Nationally Representative Survey of Muslim Congregations in Sweden. British Journal of Social Work (under tryckning)*

Borell, K. & Gerdner, A. 2010a. *Etnicitet, religion och organisation: Muslimska församlingar i förändring. Invandrare & Minoriteter 37(1): 13–17.*

Borell, Klas & Gerdner, Arne. 2010b. *Motstånd och stöd: En studie av svenska muslimska församlingar. Sociologisk Forskning 47(4): 31–43.*

Pastor på interreligiös arena

Pastorn i Stadionkyrkan (Svenska Missionskyrkan) i Malmö Sten Högberg möter upp på ett café i centrala Göteborg. Han är tillbaka i stan för att hälsa på sina barn. Hösten 2007 flyttade han från Göteborg till Malmö för att börja i Stadionkyrkan. Under 2010 härjade en krypskytt i Malmö, vars måltavlor var människor med utländsk bakgrund. I oktober agerade arbetsgruppen FIRSIM (Forum för interreligiös samverkan i Malmö). Sten Högberg ingår i FIRSIM:s mediagrupp och fungerar som dess talesperson. Men mera om det lite senare.

När Sten Högberg kom till Malmö och Stadionkyrkan insåg han snabbt att väldigt många av de människor som fanns nära kyrkan i Kroksbäcksområdet var muslimer. Det gällde inte minst alla de barn som fanns med på fritidsgården Tvättstugan, i en lokal i ett av de vanliga hyreshusen i kyrkans närhet. Denna verksamhet upphörde så småningom.

Sedan många år fanns också en tradition i Stadionkyrkan av ett ”Öppen jul”-firande på Annandagen.

- Traditionen gick tillbaka på ett år då julhelgen och Eid-al-Fitr var samtidigt, säger Sten. Efter det kom det alltid många muslimer till Stadionkyrkan på Annandag jul.

Interreligiöst forum bildades

Detta och en del andra kontakter, där Sten bemödade sig om att skapa ett förtroende bland de muslimer han mötte, ledde till att han inbjöds till ett möte för att bilda FIRSIM, ”Forum för interreligiös samverkan i Malmö”. Det möte han inbjöds till hade han inte möjlighet att delta i, men i mars 2010 skedde en nystart i FIRSIM-arbetet. Sten Högberg blev en i gruppen, som består av elva representanter för olika trossamfund. En deltagare vardera från tre muslimska organisationer, en ortodox, en katolsk och en frikyrklig deltagare, en deltagare från Svenska kyrkan, en judisk, en buddhistisk, hinduisk deltagare och en deltagare från Bahai-rörelsen.

FIRSIM-gruppen kallar sig en arbetsgrupp. Man har ingen fast ordförande. Sten Högberg hör till den så kallade mediagruppen och är utsedd till talesperson. Han har författat pressmeddelanden och skickat ut, när FIRSIM av händelser ute i världen har känt det påkallat att reagera och yttra sig. De har försökt att göra sig kända. Men det har inte gått särskilt bra, enligt Sten.

- Sydsvenska Dagbladet bojkottar oss helt, säger han med ett skratt, och både radio och TV har varit helt ointresserade, förutom TV4. Den tidning som visat något intresse är Skånska Dagbladet.

I oktober 2010 blev det tätare mellan skjutningarna. Den judiske representanten i FIRSIM föreslog att man skulle göra en manifestation för att på något sätt stödja ”de människor som är rädda”. Man beslöt att göra det enkelt och kallade

till en av de platser där någon nyligen blivit beskjuten, två dagar efter FIRSIM-mötet. Mukkidine, imam i Islamic Center, skaffade polistillstånd med hjälp av Sten. Han fick Stadionkyrkan att stå för avgiften och skickade ett pressmeddelande till de vanliga 20 e-postadresserna på torsdagskvällen.

Pådrag

TV4 ringde på fredagsmorgonen. De ville filma vid fredagsbönen i Islamic Center. Under fredagen kom också journalister från både Norge och Finland. Vid manifestationen blev det fler journalister än deltagare.

- TV4-reportern var nästan hänfull om antalet deltagare, säger Sten.

På måndagsmorgonen var TV4 på Malmö Central, intervjuade Sten och ett antal andra människor i morgon-TV, bland annat VD:n för Islamic Center och polisen. Omdömet om manifestationen blev sammantaget mycket gott och den väckte intresse på många håll. Sten inbjöds till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) för att berätta om initiativet.

Tyvärr har stödet från Stens kollegor i övriga frikyrkor i Malmö uteblivit, han har snarast fått höra att han inte ska tro att han har något mandat att företräda dem i FIRSIM-arbetet. I Stens egen församling finns ett visst intresse för de interreligiösa kontakterna. I november hölls FIRSIM:s årsmöte i Stadionkyrkan, med en så kallad "sakral timme", vegetarisk mat och fest. Stadionkyrkans relativt nyvalde ordförande var med och uppskattade det hela mycket.

Framtidsplaner

FIRSIM jobbar hur som helst vidare. Man vill gärna samverka med skolor. En tanke är att erbjuda grundskolor och gymnasier att få besök av grupper på 2-3 personer, från olika religioner, för att få ställa frågor och diskutera med dem. Ett initiativ i samma riktning är att anordna "Heta stolen"-intervjuer på Stadsbiblioteket, också det med tre personer, under temat "Tro och tolerans". FIRSIM har också ett mål gentemot Malmös politiker och det är att försöka få så bra kontakt med dem att FIRSIM får förtroendet att föreslå bra religiösa samarbetspartners för kommunen.

Ett nytt engagemang är det nystartade pilotprojektet "Social Cohesion Malmö" i samarbete med kommunen, regionen, polis, räddningstjänst, religiösa organisationer och social NGO:s. Det syftar till att mobilisera alla goda krafter för en ny inställning till mångfald i Malmö.

Peter Carlsson

Sten Högberg är pastor i Malmö sedan 2007

Bild: Nadim Eliazeh

Dyrt och sent men mycket efterlängtat

I Göteborgsförorten Bergsjön pågår ett spännande byggnadsprojekt. Syrisk-ortodoxa församlingen S:t Malke bygger kyrka och församlingslokaler med en planerad totalkostnad på ca 40 miljoner kronor. Församlingens ordförande Ibrahim Ketto och prästen Kerim Sydby visar runt och berättar. Över hela samtalet svävar en fråga: *Hur kommer det sig att det inte går att få ekonomiskt stöd från det svenska samhället för ett sådant här bygge?*

Prästen Kerim Sydby och församlingsordföranden Ibrahim Ketto visar runt

Sedan 1993 har församlingen ägt marken där man idag bygger. Under tiden har man firat gudstjänst och haft sina församlingslokaler i en industrifastighet några kilometer från kyrkbygget.

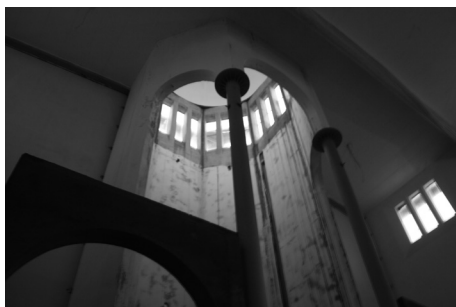
Nu, i februari 2011, har byggnationen pågått i drygt två år, tyvärr med åtskilliga förseningar.

- Senast blev vi lovade av byggföretaget att vi skulle kunna fira gudstjänst här i julas, säger Ibrahim Ketto lite uppgivet.

Fantastiskt bygge

Nu hoppas man istället på slutet av mars. Det är ett verkligen ett imponerande bygge; en kyrksal med väldigt högt i tak, en stor kombinerad fest- och idrottsall, omklädningsrum, studierum och ett stort varmkök. ”S:t Malke kyrka och allaktivitetshus” kallar församlingen själv sitt hus i en presentationsfolder de tryckt upp och målet är att huset alltid ska vara öppet och tillgängligt. Dukad till fest, med sittplatser vid bord, ska festsalen kunna rymma omkring 500 personer. Och förhoppningen är att hela stadsdelen ska känna att de har del i huset.

Om församlingen har en blandad bakgrund nationalitetsmässigt – medlemmarna kommer från Turkiet, Irak, Syrien, Libanon, Jordanien och Palestina – så kommer detsamma också att gälla kyrkan. När vi går runt berättar Ibrahim och Kerim om fönster från Polen, stolar från Kina, bänkar (i valnötsträ, mycket vackra!) från Turkiet, granitplattor i två olika färger från Tyskland och slutligen limträbalkar från Töreboda.

Framme vid koret ser man upp i kupolen

Kostsam

Församlingen har lånat 20 miljoner kronor, men ett nytt lån på 5 miljoner ytterligare är nödvändigt. På sikt hoppas man kunna bygga såväl förskola som äldreboende på tomterna närmast intill kyrkan. Byggnadslov finns redan. Under vårt samtal dyker möjligheten att få stöd från Allmänna arvsfonden upp. (Det slutar med att artikelförfattaren lovar att undersöka saken).

Ekumenisk hjälp

De båda församlingsledarna är glada över stöd och hjälp från andra församlingar och den ekumeniska gemenskapen i Göteborg. Göteborgs Kristna Samarbetsråds så kallade planutskott har stöttat församlingens byggplaner i alla år och den arkitekt som ritade kyrkan rekommenderades av Svenska kyrkan i Göteborg.

När jag nämner att bidrag till lokaler, till exempel för samfund där en stor del av medlemmarna är invandrade, är något som den nye ministern för trossamfundsfrågor gärna skulle vilja införa, ser Ibrahim positivt på det. Samtidigt är han klar över att det antagligen inte är något som hans församling kommer att få någon större glädje av.

På en förnyad fråga om hur man klarar ekonomin berättar Ibrahim Ketto att det är mycket tufft.

- Många av våra medlemmar är äldre och har inte så gott om pengar, säger han. Men vi tror på det här och är mycket glada över vår kyrka.

Peter Carlsson

Bilder: Hanna Carlsson

Församlingen ser framtiden
an med tillförsikt

(Svaret från Allmänna Arvsfonden blev att eftersom bygget startat utan att församlingen sökt stöd därifrån, tolkas det som att man redan har finansieringen ordnad. Det finns alltså ingen möjlighet att söka stöd efter påbörjad byggnation. Att man skulle kunna starta ett kyrkbygge i tro, utan att ha allting ordnat, är inget som finns på svenska myndigheters karta.)

Utbetalda statsbidrag år 2010

Församlingar inom samfunden:	Organisations- bidrag	Projektbidrag		
		Lokal- bidrag	Etable- ringsbidr.	Särsk.utb- bidrag
Frälsningsarmén	1.065.000	100.000		
Metodistkyrkan	384.000			
Evangeliska Frikyrkan	2.522.000	99.000	25.000	
Pingströrelsen	6.485.000	541.000		
Adventistsamfundet	242.000		25.000	
Svenska Alliansmissionen	1.189.000	126.000		
Svenska Baptistsamfundet	1.561.000		25.000	
Svenska Missionskyrkan	6.259.000	834.000		
Gemensamma församlingar		229.000		
ELM - Bibeltrogna Vänner	202.000			
Evang Fosterlands-Stift.	2.334.000	322.000		
Estniska ev lutherska kyrkan	196.000			
Lettiska ev lutherska kyrkan	100.000			
Ungerska protestant. kyrkan	199.000			
Danska kyrkan	45.000			
Norska kyrkan	435.000			
Isländska kyrkan	20.000			
Anglikanska kyrkan	177.000			

forts. på nästa sida

Församlingar inom samfunden:	Projektbidrag			<i>Särsk.utb- bidrag</i>
	Organisations- bidrag	<i>Lokal- bidrag</i>	<i>Etable- ringsbidr.</i>	
Romersk-katolska kyrkan	3.997.000	136.000	25.000	
Ortodoxa & österländska kyrkor				
-Bulgariska ortodoxa kyrkan	16.000			
-Finska ortodoxa kyrkan	63.000			
-Grekisk ortodoxa kyrkan	649.000			
-Makedoniska ort kyrkan	334.000			
-Rumänska ortodoxa kyrkan	327.000			
-Ryska ortodoxa kyrkan	122.000			
-Serbiska ortodoxa kyrkan	1.316.000			
-Svenska ortodoxa prosteriet	117.000			
-Armeniska apostol kyrkan	114.000			
-Eritreanska ortodoxa kyrkan	80.000			
-Etiopiska ortodoxa kyrkan	178.000			
-Koptiska ortodoxa kyrkan	92.000			
-Syrisk-ortodoxa kyrkan	1.803.000	20.000	25.000	
-Österns assyriska kyrka	280.000			
Judiska församlingar	529.000			
Islamiska församlingar				
-FIFS	1.571.000		100.000	15.000
-IKUS	846.000			

Församlingar inom samfunden:	Projektbidrag			
	Organisations- bidrag	<i>Lokal- bidrag</i>	<i>Etable- ringsbidr.</i>	<i>Särsk.utb- bidrag</i>
-SMF	1.409.000		105.000	
-SIF	586.000		25.000	
-ISS	300.000		180.000	
-BIS	677.000		40.000	16.000
Buddhistiska församlingar	246.000			
SUMMA	39.067.000	2.407.000	575.000	31.000

Dessutom har följande bidrag utbetalats:

Verksamhetsbidrag

Teologiska institutioner

1.200.000

Andlig vård inom sjukvården

5.150.000

Statistiska uppgifter

Antal bidragsgrundande personer (betjänade) i trossamfund relaterade till SST
31 december 2009

Samfund	Bidragsgrundande personer *
Anglikanska kyrkan	3 160
ELM - Bibeltrogna Vänner	3 051
Estniska evangelisk-lutherska kyrkan	4 950
Lettiska evangelisk-lutherska kyrkan	2 048
Evangeliska Fosterlandsstiftelsen	46 173
Frälsningsarmén	14 826
Islamiska församlingar	110 000
Judiska församlingarna	8 673
Metodistkyrkan	6 259
Evangeliska Frikyrkan	49 030
Ortodoxa och österländska kyrkor	
- Armeniska apostoliska kyrkan	-
- Bulgariska ortodoxa kyrkan	800
- Eritreanska ortodoxa kyrkan	2 745
- Estniska ortodoxa kyrkan	-
- Etiopiska ortodoxa kyrkan	3 105

Samfund

Bidragsgrundande personer *

- Finska ortodoxa kyrkan	1 500
- Grekisk ortodoxa kyrkan	17 500
- Koptiska ortodoxa kyrkan	1 650
- Makedoniska ortodoxa kyrkan	6 000
- Rumänska ortodoxa kyrkan	5 755
- Ryska ortodoxa kyrka	1 500
- Serbiska ortodoxa kyrkan	26 343
- Svenska ortodoxa prosteriet	2 157
- Syrisk ortodoxa kyrkan	42 212
- Österns assyriska kyrka	5 951
Pingströrelsen	118 266
Romersk-katolska kyrkan	93 642
Sjundedags Adventistsamfundet	3 922
Svenska Alliansmissionen	22 427
Svenska Baptistsamfundet	29 910
Svenska Missionskyrkan	109 418
Sveriges Buddhistiska Samarbetsråd	6 173
Ungerska Protestantiska kyrkan	5 379
Totalt	754 525

* Bidragsgrundande person (Betjänad): Medlem eller registrerad deltagare i verksamhet som organiseras av trossamfund eller församling.

Fr o m år 2000 är Danska, Norska och Isländska kyrkorna i Sverige bidragsberättigade genom SST. Dessa kyrkor är i stor utsträckning "sjömanskyrkor". Några statistiska uppgifter från dessa kyrkor redovisas tills vidare inte.

Statistikuppgifterna från samfunden har mycket olika karaktär. Bakom flertalet av uppgifterna ligger en noggrann redovisning från samfunden. En del uppgifter är dock mer osäkra och har bearbetats av SST:s Analysgrupp. Dessa uppgifter redovisas i kursiv stil.

Adresser

Ledamöter och ersättare i nämnden år 2010-2011

Ledamot

Mahmoud Aldebe
Hagalundsgatan 39, 6 tr
169 66 SOLNA
tel. 08-735 63 54 hem
mobil. 076-327 25 36
e-post: aldebee@yahoo.se

Thomas Bab

Box 7427
103 91 STOCKHOLM
tel. 08-587 858 09, fax. 08-587 858 58
mobil. 0708-12 73 52
e-post: thomas.bab@jfst.se

Elisabeth Beckman

Box 5090
102 42 STOCKHOLM
tel. 08-562 282 74,
fax. 08-562 283 91
e-post: elisabeth.beckman@fralsningsarmen.se

Charlotte Byström (ordf)

Katolska Biskopsämbetet
Box 4114
102 62 STOCKHOLM
tel. 08-462 66 08, fax. 08-462 94 25
mobil. 0702-83 61 40
e-post: charlotte.bystrom@katolskakyrkan.se

Trudy Fredriksson

Solbo Stupan
Oppeby 246
710 41 FELLINGSBRO
tel. 0581-63 30 73, mobil. 076-205 27 09
e-post: trudy@ktg.nu

Ersättare

Helena Benaouda

Glädjevägen 8B
165 75 HÄSSELBY
tel. 08-509 109 24,
mobil. 073-685 53 54
e-post: helena.benaouda@sverigesmuslimska-rad.se

Agneta Condén Knutsson

Sandgårdsgatan 30
723 36 VÄSTERÅS
tel. 021-14 56 60
mobil. 070-438 17 53
e-post: condenknutsson@yahoo.se

Lars-Gunnar Jonson

Sv Alliansmissionen
Västra Storgatan 14
553 15 JÖNKÖPING
tel. 036-30 61 60, mobil. 0733-81 49 02
e-post: lars-gunnar.jonson@alliansmissionen.se

Michel Louis

Katolska Biskopsämbetet
Box 4114
102 62 STOCKHOLM
tel. 08-462 66 09, fax. 08-462 94 25
mobil. 0707-33 07 36
e-post: michel.louis@katolskakyrkan.se

Sven Holmström

Snödroppsvägen 20
722 46 VÄSTERÅS
tel. 021-324 168
mobil. 0707-176 320
e-post: sven.holmstrom@metodistkyrkan.se

Ledamot

Ulla Marie Gunner

Box 6302
113 81 STOCKHOLM
tel. 08-674 07 82
mobil. 0730-48 27 60
e-post: ullamarie.gunner@missionskyrkan.se

Peter Lindskog

Pingst
141 99 STOCKHOLM
tel. 08-619 25 51
mobil. 070-257 91 15
e-post: peter.lindskog@pingst.se

Pavlos Menevissoglou

Selmedalsvägen 72, 3 tr
129 37 HÄGERSTEN
tel. 08-646 24 21, fax. 08-97 32 12

Karin Wiborn

172 99 SUNDBYBERG
tel. 08-564 827 01
e-post: karin@baptist.se

Ersättare

Pontus Engström

Box 6302
113 81 STOCKHOLM
tel. 08-674 07 70
mobil. 0730-48 27 70
e-post: pontus.engstrom@missionskyrkan.se

Elisabeth Celaya

Pingst
141 99 STOCKHOLM
tel. 08-619 96 09
mobil. 0765-36 96 09
e-post: elisabeth.celaya@pingst.se

Lola Cedergren

Floragatan 7, 2 tr
114 31 STOCKHOLM
tel. 08-411 57 12, 08-612 14 09
mobil. 0704-00 62 24
e-post: lola.cedergren@comhem.se

Knut Bertil Nyström

Box 1624
701 16 ÖREBRO
tel. 019-16 76 40, fax. 019-16 76 11
mobil. 0708-48 06 30
e-post: knut-bertil.nystrom@efk.se

Kansli**Postadress (t o m juli 2011)**

172 99 Sundbyberg

Postadress fr o m aug 2011 finns på www.sst.a.se**Besöksadress (t o m juli 2011)**Ekumeniska Centret
Starrbäcksgatan 11
Sundbyberg**Besöksadress (fr o m augusti 2011)**Ekumeniska Centret
Gustavslundsvägen 12
167 51 Bromma
(vid Alviks torg)**Telefon**

08-453 68 70

Fax

08-453 68 29

E-postinfo@sst.a.se**Webbsida**www.sst.a.se**Plusgiro**

95 78 06-3

Organisationsnummer

202100-5141

ISSN 1102-3274